

Sygn. akt III CSK 303/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 kwietnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Anna Kozłowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt Polskiej
Akademii Nauk w K.

przeciwko N. G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 18 kwietnia 2013 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 3 lipca 2012 r.,

uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej powództwo i orzekającej o kosztach procesu (pkt 1.) oraz w części orzekającej o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt 3.) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 2 grudnia 2011 r. Sąd Okręgowy w K. zasądził od N. G. na rzecz Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt Polskiej Akademii Nauk w K. kwotę 69.550,79 zł z ustawowymi odsetkami od kwot i dat szczegółowo wskazanych w sentencji wyroku; umorzył w pozostałej części postępowanie w sprawie i orzekł o kosztach procesu. W motywach rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy ustalił, że strony łączyła umowa najmu lokali użytkowych położonych w K. przy ul. S.[...], zawarta w dniu 28 grudnia 2007 r. Pozwany nie spełniał w umówionym terminie świadczeń wynikających z tej umowy, wobec czego powód umowę wypowiedział. Pozwany nie wydał zajmowanych pomieszczeń i nie uiszczał na rzecz powoda należności z zajmowania lokalu tytułu. Władanie pomieszczeniami bez tytułu prawnego uprawniało powoda do domagania się od pozwanego, pozostającego od chwili wypowiedzenia umowy w złej wierze, zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z lokali, na podstawie art. 224-226 k.c. w związku z art. 230 k.c. Wysokość tego wynagrodzenia odpowiada wysokości czynszu jaki otrzymałby właściciel lokalu gdyby wynajął lokal, a zatem, w okolicznościach sprawy, wysokości dotychczasowego czynszu. Uwzględniając przeto wysokość czynszu uiszczanego przez pozwanego na podstawie umowy oraz umówioną należność za media z okresu od lipca do listopada 2010 r., Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powoda dochodzoną ostatecznie kwotę 69.550,79 zł, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dat wezwań do zapłaty wynikających z not księgowych.

Rozpoznając sprawę na skutek apelacji pozwanego i uznając ją za częściowo uzasadnioną, jednakże z innych przyczyn niż w niej wskazane, Sąd Apelacyjny, wyrokiem z dnia 3 lipca 2012 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.433,55 zł z ustawowymi odsetkami od kwot i dat szczegółowo wskazanych w sentencji wyroku, oddalił powództwo i apelację w pozostałych częściach i orzekł o kosztach procesu w obu instancjach. Sąd Apelacyjny wskazał na wadliwość przyjętej przez Sąd pierwszej instancji podstawy prawnej dochodzonego roszczenia o zapłatę. Rozważając możliwe podstawy prawnomaterialne tego roszczenia, Sąd wskazał na art. 471 k.c., zwrócił jednak uwagę, że powód nie powoływał się na uszczerbek

w postaci straty lub nieosiągniętych korzyści z powodu nieoddania mu przez pozwanego, po ustaniu umowy, przedmiotu najmu, zatem taka szkoda nie została przez niego w toku postępowania wykazana. Nie znalazł też Sąd podstaw do uwzględnienia powództwa na podstawie art. 405 k.c. W ocenie Sądu powództwo było natomiast uzasadnione w zakresie dochodzonych należności za wywóz śmieci za okres siedmiu miesięcy w łącznej kwocie 1.096,55 zł oraz w zakresie kwoty 482 zł stanowiącej skapitalizowane odsetki za opóźnienie w zapłacie kwot 2.245 zł i 21.373,49 zł, stąd też ostatecznie zasądzeniu podlegała kwota 1.433,55 zł.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego, opartej na obu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c., powód, w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego, zarzucił naruszenie art. 471 w związku z art. 477, art. 675 § 1 i art. 361 k.c. oraz art. 405 k.c., przez ich niezastosowanie.

W ramach podstawy naruszenia przepisów procesowych skarżący zarzucił naruszenie art. 479¹⁴ § 2 k.p.c., art. 230, art. 232 k.p.c. w związku z art. 6 k.c., art. 386 § 1 i art. 385 k.p.c.

We wnioskach skarżący domagał się uchylecia zaskarżonego wyroku w części oddalającej powództwo ponad kwotę 1.433,55 zł i przekazania sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylecia wyroku i oddalenia apelacji pozwanego od wyroku Sądu pierwszej instancji i orzeczenie o kosztach procesu należnych skarżącemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stanowisko Sądu drugiej instancji, że w procesie o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z rzeczy, na podstawie art. 225 w związku z art. 224 § 2 k.c. (również w związku z art. 230 k.c.) legitymacja czynna przysługuje właścicielowi jest oczywiście trafne, trafna zatem była ocena tego Sądu co do wadliwej kwalifikacji roszczenia powoda dokonana przez sąd pierwszej instancji. Trafnie też Sąd odwoławczy dostrzegł, że w pozwie powód domagał się zapłaty w związku z tym, że po ustaniu najmu pozwany, z naruszeniem obowiązku umownego, nie wydał mu zajmowanych pomieszczeń. Nietrafne są jednak rozważania Sądu podejmujące próbę usytuowania żądania w płaszczyźnie wzbogacenia pozwanego i zubożenia powoda tylko już z tej przyczyny, że niewątpliwie mamy do czynienia z naruszeniem obowiązku kontraktowego.

Wprawdzie art. 414 k.c. postanawia, że przepisy niniejszego tytułu, tj. normującego bezpodstawne wzbogacenie, nie uchybiają przepisom o obowiązku naprawienia szkody, co mogłoby wskazywać na dopuszczalność zbiegu roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia nie tylko z roszczeniem o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym, ale i roszczeniem o naprawienie szkody będącej następstwem niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, to jednak zbieg taki w literaturze przedmiotu i orzecznictwie, zasadniczo, wyklucza się. Przeważający w piśmiennictwie i orzecznictwie pogląd, do którego skład orzekający w sprawie niniejszej przyłącza się, odrzuca dopuszczalność zbiegu roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia z roszczeniami z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania i zacieśniający tym samym zastosowanie art. 414 k.c., tylko do roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia i roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym. W odniesieniu do roszczeń z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania z umowy wzajemnej niedopuszczalność zbiegu z roszczeniem z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia wynika jednoznacznie z art. 494 i 495 k.c. W świetle wymienionych przepisów, w razie niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania z umowy wzajemnej wierzycielowi przysługuje albo roszczenie oparte na przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu albo roszczenie oparte na przepisach o odpowiedzialności kontraktowej. Podobnie rzecz przedstawia się w wypadkach niewykonania lub nienależytego wykonania innych zobowiązań. Ogólniejszy charakter założenia przyjętego w art. 494 i 495 k.c. potwierdzają w szczególności przepisy art. 395 § 2, art. 560 § 2, art. 574, 675, 705, 718, 740, 742, 766, 844 i 871 k.c. Gdy więc wierzycielowi w danym przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przysługuje roszczenie oparte na przepisach o odpowiedzialności kontraktowej, może on dochodzić tylko tego roszczenia. Dopuszczenie wówczas możliwości dochodzenia także roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia podważałoby sens szczegółowych unormowań stosunków obligacyjnych, uwzględniających ich specyfikę (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 7 maja 2009 r. IV CSK 523/08, M.Prawn. 2010/20/1138-1139). Jednocześnie wskazuje się na niemożność konstruowania

w ogóle roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia wewnątrz stosunków zobowiązaniowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 1969 r., II CR 530/68, OSNC 1969, nr 12, poz. 224; uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 27 listopada 1985 r., III CZP 65/85 i z dnia 27 kwietnia 1995 r., III CZP 46/95, OSNC 1995, nr 7-8, poz. 114; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 lipca 1997 r., II CKN 289/97; z dnia 12 marca 1998 r., I CKN 522/97, OSNC 1998, nr 11, poz. 176; z dnia 19 lutego 2002 r., IV CKN 786/00; z dnia 31 stycznia 2003 r., IV CKN 1716/00; z dnia 24 lutego 2005 r., III CK 454/04; z dnia 6 lipca 2006 r., III CSK 66/05; z dnia 30 stycznia 2007 r., IV CSK 221/06; z dnia 14 marca 2008 r., IV CSK 460/07).

Sąd Apelacyjny wskazując na możliwość skutecznego oparcia roszczenia na podstawie kontraktowej ocenił, że przy tej podstawie, powód nie wykazał szkody polegającej albo na stracie czyli konieczności zapłaty za najem innych lokali w miejsce nieopróżnionych przez pozwanego pomieszczeń albo na utracie pożytków z wynajmu tychże pomieszczeń. W skardze kasacyjnej powód zarzucając naruszenie art. 471 k.c. (w związku z art. 477, art. 675 § 1 i art. 361 k.c.) dowodzi, że nie było podstawy do przyjęcia, iż nie udowodnił wysokości szkody, co wiąże z zarzutami procesowymi. Podkreślić należy, że sprawa toczyła się w postępowaniu gospodarczym, w stanie prawnym, w którym obowiązywały jeszcze przepisy k.p.c. dotyczące prekluzji dowodowej. Oznaczało to, że pozwany miał obowiązek, zgodnie z art. 479¹⁴ § 2 k.p.c., w odpowiedzi na pozew podać wszystkie twierdzenia, zarzuty oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykazałby, iż ich powołanie w odpowiedzi na pozew nie było możliwe albo, że potrzeba powołania wynikła później. Powód w pozie wskazał wysokość żądanej od pozwanego kwoty i ta wysokość została zakwestionowana przez pozwanego dopiero w apelacji, a zatem niewątpliwie z naruszeniem powołanego przepisu. Jednocześnie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny ten zarzut apelacji ocenił jako nieprzekonujący co oznacza, że stawki rynkowe za wynajem pomieszczeń plasują się w dochodzonej kwocie. W tej sytuacji nie można poczytać za uzasadnione wnioski sądu, że wysokość szkody w postaci utraconego czynszu nie została udowodniona.

W świetle powyższego zarzuty procesowe skargi kasacyjnej poczytać należało za uzasadnione. Powyższe czyniło też uzasadnionym zarzut naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 471 k.c. (w związku z art. 675 § 1 k.c.), przez jego niezastosowanie.

Z przedstawionych przeto przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art.398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.